

LA FONT DEL CANDOIG

Beniaia és un poble envoltat d'oliveres, carrasques i ribassos coberts de molsa. El poble és menut, enlairat en un tossalet des d'on s'ataülla un paisatge ampli. La major part de les muntanyes que hom pot contemplar, quan no són ocupades per conreus, són cobertes per una minsa vegetació de brolla mediterrània on es barregen el romaní, el bruc d'hivern i altres herbes aromàtiques com el timó de Sant Miquel, que encara en aquests dies d'hivern s'atreveix a florir. En aquests terrenys hom pot pensar que no hi ha res de notable, però res més lluny de la realitat, perquè alguns barrancs, que fàcilment passen desapercibuts, atresoren alguns reductes de biodiversitat. L'existència d'aquests profunds barrancs, com si hagueren estat solcats a consciència, permet generar ambients de gran humitat, on a penes arriba el sol.

Des del mas de la Criola (o Cairola, com en diuen alguns) la vista és encara més àmplia. Es pot albirar Margarida, poblet de tan bella estampa com el nom que el designa, i més enllà, el Benicadell, vigilant les comarques de la Vall d'Albaida, l'Alcoià, el Comtat, la Marina Alta i la Safor. La Criola ja forma part dels pai-

satges de l'oblit, bona part de les cases són a terra i prestes a ser envaïdes per la vegetació. Des d'allí dalt estant, hom difícilment es pot imaginar on són els profunds barrancs que hem esmentat més amunt.

Ben prop d'allí, i afortunadament sense pistes per a accedir-hi amb el cotxe, es troba la font del Candoig. Des de les llomes pelades que l'envolten, hom albira un seguit de cingleres orientades al nord i una densa arbrada de xops que ocupa el fons del barranc, contrastant amb el verd de la vegetació mediterrània que es fa càrrec dels territoris més eixuts. Si l'aproximació la fem des de la part baixa, barranc amunt, el primer anunci de l'exuberant vegetació que ens espera el fan els tapits baladrars enriquits amb marfull i càrex pèndul.

Antigament aquest barranc estava cobert de bancals que encara hui s'esforcen per retenir la terra, molta de la qual procedent dels vessants ara rostos, desproveïts de sòl. Quantes hores de treball, quina preocupació per les collites, quants records per als seus anteriors usuaris, com la senyora Juanita de Beniaia i Justo, descendents d'antics propietaris d'aquestes terres. Per a ells el racó se n'ha vingut a menys. Ningú no s'ocupa ja d'artigar els esbarzers i altres plantes que ocupen

Polipodi.

Margarideta de camp.

Falzia de pou.

desordenadament allò que abans era un cuidat jardí hortícola, sustentació de tantes boques.

Ara la natura, autèntic i primigeni propietari d'aquest indret, tracta a poc a poc de recuperar el terreny. No obstant això, les plantes cultivades antany, com l'olivera, encara tenen força per a subsistir en els llocs més afavorits. Després de produir-se l'abandonament de la terra algú decidí plantar-ho tot de xops, guiat per un encertat coneixement de les aptituds del sòl. Aquests xops híbrids dominen ara el paisatge del fons del barranc. De moment aquestes plantes útils van essent desplaçades per una potent vegetació d'esbarzers, baladres, rosers i tantes altres plantes que s'entortolliguen impedit-nos el pas.

Per una estreta drecera, no exempta de perills, hom pot arribar allí on es troba el tresor amagat constituït per plantes com la llengua de cèrvol, la cua de cavall gran i el setge blau, l'hipèric i sobretot la falzia de pou que entapissa els travertins que s'han anat formant damunt de la roca dura per on regalima l'aigua. A peu de cingle, en el racó més ombriu i frescal, els antics pobladors construïren una basseta per a atendre el reg de les parcel·les situades

per baix del nivell d'aquesta. Ara solament acumula una petita quantitat d'aigua, però suficient per permetre el desenvolupament d'una comunitat de creixens bords que alegra, amb el seu verd luminós, els llims exsudats del tarquim de la bassa. Alçar la vista és ací un moviment instintiu i inevitable amb el qual ens adonem de les grans heures carregades de fruits que s'arrapen cingle amunt com cercant l'enlluernadora llum que vessa pel caramull del cingle. Encara entre les roques, petites falagueres com el polipodi, la dauradella, la falzia roja i la falguereta de cingle s'atreveixen a desenrotllar les seues frondes vora els barralets.

L'oblit ha permès la recolonització d'una vegetació abans marginada per la corbella i la destral, hàbilment manejades per generacions de camperols necessitats de cada pam de terra i cada gota d'aigua. La labor de la natura és lenta però minuciosa. Cada organisme ha de retrobar de nou el seu lloc. Aquest és en veritat un procés lent que a la font del Candoig no ha fet més que començar.

ANTONI AGUILLELLA

Director del Jardí Botànic de la Universitat de València